

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНЦІВ

*Н.А. Жовта, здобувач вищої освіти групи Б-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Кожен громадянин України незалежно від національності зобов'язаний знати й поважати державну мову, уміти спілкуватися нею, дотримуючись культури мовлення з її невід'ємним складником - мовленнєвим етикетом.

Український мовленнєвий етикет - це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості. Він сформувався історично в культурних верствах нашого народу й передається від покоління до покоління як еталон порядної мовленнєвої поведінки українця, виразник людської гідності та честі, української шляхетності й аристократизму духу.

Український мовленнєвий етикет - явище прогресивне й суто національне, бо належить рідній (материнській) мові та відображає національний характер українця, його ментальність - склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Це категорія в основному стала.

Однак прогрес суспільства вносить у нього, відповідно до конкретних практичних потреб, певні корективи, спрямовані на подальше вдосконалення й розвиток. Скажімо, поява радіо, телевізора й телефону зумовила потребу у відповідному для них етикеті спілкування. І все ж основа мовленнєвого етикету незмінна - утвердження коректності й доброзичливих стосунків між людьми.

Український мовленнєвий етикет передбачає властиві українцям національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки, утілені в системі стійких формул і виразів для прийнятих і запропонованих суспільством ситуацій чемного контакту зі співбесідником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника та привернення його уваги, вітання, знайомство, вдячність, пробачення, прощання тощо.

Українська народна педагогіка з допомогою національного мовленнєвого етикету вчить нас формувати щирі та доброзичливі взаємини з людьми. В її

арсеналі чимало цінних порад, які втілені в афоризмах: «Що маєш казати, то наперед обміркуй», «Дав слово - виконай його», «Слухай тисячу разів, а говори один раз», «Говори мало, слухай багато, а думай ще більше».

В Україні батьки змалку при звичають дітей до мовленнєвого етикету. Дитя щойно зіп'ялося на ноги чи навіть ще сидить у колисці, а його вже привчають при зустрічі слухати вітання «Здоров! Рости великий», а при прощаннях казати «па-па» і привітно з усмішкою махати ручкою. Увагу дітей до мовленнєвого етикету привертають і народні казки.

Основна вимога мовленнєвого етикету - увічливість, статечність, пристойність, уважність і чемність співрозмовників. Справді, вихована людина поштиво розмовляє завжди, скрізь і з усіма. Народна практика живого спілкування багата на слова увічливості, які ще називають чарівними.

А тому негарно мовчати, коли треба говорити, і негарно говорити, коли треба мовчати. Про мовчунів у народі кажуть: «Мовчить, як пень», «Мовчить, як води в рот набрав». Схвалюючи людей, які добре володіють мовою («За словом у кишеню не полізе»), народна педагогіка водночас засуджує порожню балаканину, зайві, фальшиві прикраси в мові («Красно говорить, а слухати нічого»). Та найбільше дістається базікам: «Язиком сяк і так, а ділом ніяк», «Базіка - мовний каліка», «Бесіди багато, а розуму мало».

Український мовленнєвий етикет - то велика духовна сила, яка відстоює нас як націю. Ось чому різні поневолювачі України, прагнучи денационалізувати українців, намагалися спотворити наш мовленнєвий етикет і запровадити чужинський. І дещо їм таки вдалося. Скажімо, у багатьох сім'ях діти, звертаючись до своїх батьків, дідусів і бабусь, уживають займенник «ти» замість нашого традиційного українського пошанного «Ви».

Наші національні генії дуже шанували та любили своїх матерів і батьків, але називали себе традиційно: «Тарас Шевченко!», «Іван Франко», «Михайло Грушевський». І це по-європейськи. Згадаймо, як репрезентовані у світовій культурі великі люди інших народів Європи: Віктор Гюго, Ференц Ліст, Адам Міцкевич, Ісаак Ньютон. Неухильно дотримувалися цього українського

європейського мовленнєвого етикету і наші славетні жінки, добираючи собі літературні псевдоніми: Олена Пчілка, Леся Українка, Ганна Барвінок, Дніпрова Чайка, Марійка Підгірянка.

На жаль сьогодні ми стикаємося все частіше з молодіжним сленгом у спілкуванні, який пересипаний нав'язаними нам з інших мов, нечемними, часто навіть і брутальними словами, словами іноземного походження, які вживаються в прямому чи переносному значенні, злиттям слів, які чужі українській мовній традиції та спілкуванню.

Висновок: мовна культура кожної людини і студентів зокрема має стати надійною опорою у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів. Обов'язковою ознакою високої мовної культури є володіння лексичним багатством рідної мови. Кожна культурна людина з вищою освітою має вчитися глибше пізнавати тонкощі рідної мови, сприймати гру відтінків рідного слова (вчитися серцем сприймати красу слова). Адже українська мова може здивувати і захопити. Мовлення спеціаліста -- його візитна картка. Це стосується як володіння українською мовою, так і іншими мовами. Не забуваймо вислів: «Скільки людина знає мов, стільки разів вона людина».

Література:

1. <https://ppt-online.org/421717>.
2. <https://svitppt.com.ua/kultura/ukrainskiy-movlenneviy-etiket.html>.
3. https://studopedia.su/8_54386_movniy-movlennieviy-spilkuvalniy-etiket.html.

***Науковий керівник - Кравченко Т.П.,
канд.філолог.наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет***